

Đổi mới công nghệ, xây dựng thương hiệu và chuỗi giá trị cho bò H'mông

TS Nguyễn Huy Cường

Cục Phát triển thị trường và Doanh nghiệp KH&CN

ThS Phạm Minh Giang

Sở KH&CN Hà Giang

ThS Hoàng Xuân Trường

Viện Khoa học nông nghiệp Việt Nam

Thịt bò H'mông (Hà Giang) sẽ nổi tiếng như thịt bò Kobe? Đây là điều hoàn toàn có thể. Các nghiên cứu cho thấy bò H'mông là nguồn gen đặc hữu, rất quý; thịt bò mềm, ngọt, thơm, có lượng mỡ giắt vừa phải... lại được đồng bào H'mông nuôi trong điều kiện lý tưởng về môi trường cũng như thức ăn nên càng tăng thêm sự thơm ngon, bổ dưỡng. Nhận thấy việc xây dựng thương hiệu thịt bò H'mông chất lượng cao kết hợp với vùng du lịch Cao nguyên đá Đồng Văn sẽ mang lại cơ hội xóa đói giảm nghèo cho người dân địa phương, Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) và UBND tỉnh Hà Giang đã ký kết Chương trình hợp tác thực hiện Dự án "Ứng dụng đổi mới công nghệ phát triển sản phẩm bò Cao nguyên đá Đồng Văn thành hàng hóa theo chuỗi giá trị". Các kết quả nghiên cứu bước đầu cho thấy tính khả thi của Dự án.

Tiềm năng phát triển của sản phẩm bò H'mông

Bò H'mông là một trong những giống bò bản địa, sinh trưởng và phát triển ở khu vực miền núi phía Bắc nước ta. Giống bò H'mông mới được đưa vào Atlas vật nuôi năm 2007. Các nghiên cứu cho thấy bò H'mông là nguồn gen đặc hữu, rất quý, có khả năng chịu lạnh, chịu kham khổ, có sức đề kháng tốt, trọng lượng trung bình trên 500 kg khi trưởng thành (có thể lên tới 700-800 kg/con), hiện nay bò H'mông được đánh giá là "giống siêu thịt" của Việt Nam. Thịt bò H'mông rất mềm, có lượng mỡ giắt vừa phải, vị thơm ngon...

Bò H'mông được nuôi "trên lưng" theo văn hóa riêng của người H'mông, với quy trình khác biệt so với quy trình nuôi bò thông thường: Nơi ở của bò cao, thoáng, sạch sẽ; quy trình chăn nuôi bản địa chú trọng vỗ béo bò trong vụ đông xuân; thức ăn cho bò là cỏ, ngô và các loại lá cây đặc thù của vùng núi cao; các kỹ thuật nuôi dưỡng bò sinh sản, bê... khá tương đồng với cách nuôi bò của người nông dân Nhật Bản và Hàn Quốc (nơi tạo ra các "siêu phẩm" thịt bò).

Giống bò tốt, nét văn hóa độc đáo và kinh nghiệm chăn nuôi bò của người người H'mông là những cơ sở quan trọng và điều kiện tiên quyết cho thấy tiềm năng xây

dựng và phát triển thương hiệu thịt bò chất lượng cao, đáp ứng thị trường thịt cao cấp trong nước, tiến tới xuất khẩu.

Kinh nghiệm của Nhật Bản và Hàn Quốc cho thấy đây là kế hoạch hoàn toàn khả thi. Nhật Bản đến nay đã phát triển 5 thương hiệu thịt bò "siêu chất lượng": Kobe, Hinda, Myazaky, Matsasuka và đặc biệt là thịt bò Omi có khả năng chữa một số bệnh (phát triển dựa trên giống bò đen Wagyu bản địa). Hàn Quốc chỉ trong một thời gian ngắn đã xây dựng thành công thương hiệu bò Hanwoo (bò Hàn Quốc) có giá trị cao hơn so với thịt bò Australia hay thịt bò Mỹ nhập khẩu.

Công viên địa chất toàn cầu Cao nguyên đá Đồng Văn chủ yếu thuộc 4 huyện Quản Bạ, Yên Minh, Đồng Văn, Mèo Vạc của tỉnh Hà Giang, là khu vực tập trung số lượng lớn bò H'mông. Bên cạnh đó còn một số địa phương khác lân cận như huyện Pắc Nặm của Bắc Kạn, Bảo Lâm của Cao Bằng... Đây là những địa phương vùng biên giới đặc biệt khó khăn, người dân chủ yếu là dân tộc H'mông, sinh sống dựa vào việc trồng ngô, nuôi bò từ nhiều đời nay. Việc khơi dậy tiềm năng kết hợp giữa chăn nuôi bò H'mông, trồng ngô và du lịch Cao nguyên đá Đồng Văn sẽ là giải pháp không chỉ giúp xóa đói giảm nghèo mà còn hướng tới làm giàu cho người dân nơi đây.

Định hướng đổi mới công nghệ phát triển chuỗi giá trị bò H'mông

Trên cơ sở định hướng phát triển chuỗi giá trị bò H'mông ở Cao nguyên đá Đồng Văn, ngày 26/6/2015 Bộ KH&CN và UBND tỉnh Hà Giang đã ký kết Chương trình hợp tác thực hiện Dự án “*Ứng dụng đổi mới công nghệ phát triển sản phẩm bò Cao nguyên đá Đồng Văn thành hàng hóa theo chuỗi giá trị*”. Để chuẩn bị cho việc thực hiện Dự án, Cục Phát triển thị trường và Doanh nghiệp KH&CN đã phối hợp cùng các đơn vị liên quan thực hiện nhiệm vụ Nghiên cứu đề xuất phương án nâng cao hiệu quả sản xuất bò vàng Hà Giang theo chuỗi giá trị. Kết quả nghiên cứu không chỉ làm rõ giá trị và tiềm năng phát triển của bò H'mông ở Hà Giang mà còn xác định rõ hướng triển khai Dự án theo hình thức đối tác công tư (PPP). Cụ

thể, cần tiến hành thực hiện các việc sau:

Ứng dụng công nghệ mới trong toàn bộ chuỗi giá trị bò H'mông

Nhà nước đóng vai trò quan trọng trong việc cung cấp công nghệ mới để chọn lọc, nhân giống nhằm tạo ra con giống mới trên cơ sở bảo tồn các đặc tính tốt của bò H'mông bản địa (dự kiến giữ lại 70% máu bò bản địa). Đây là khâu đầu tiên phải được thực hiện của Dự án và là vấn đề quan trọng để tiến tới xây dựng thương hiệu và chỉ dẫn địa lý cho sản phẩm. Theo PGS.TS Nguyễn Đăng Vang (Chủ tịch Hiệp hội chăn nuôi Việt Nam), Dự án nên sử dụng con giống bò Wagyu của Nhật Bản, hay Hanwoo của Hàn Quốc để lai tạo với bò cái nền tốt của địa phương.

Yếu tố công nghệ mới cũng sẽ được áp dụng trong tất cả các khâu còn lại của chuỗi giá trị như thức ăn, chăm sóc, thú y, vỗ béo, giết mổ, chế biến, thị trường tiêu thụ. Việc sử dụng yếu tố đổi mới công nghệ với sự hỗ trợ của Nhà nước “khu vực công” nhằm đóng vai trò “mồi” để thu hút các nhà đầu tư, doanh nghiệp “khu vực tư” tham gia vào chuỗi giá trị. Qua quá trình triển khai, bước đầu cho thấy ý tưởng này đã phát huy hiệu quả, thu hút được sự quan tâm, tham gia của doanh nghiệp. Do đó Nhà nước cần đầu tư thành lập Trung tâm Bảo tồn gen và phát triển giống bò Hà Giang với kinh phí xây dựng cơ bản dự kiến khoảng 40 tỷ đồng và kinh phí dành cho hoạt động nghiên cứu - triển khai trung bình 10-15 tỷ

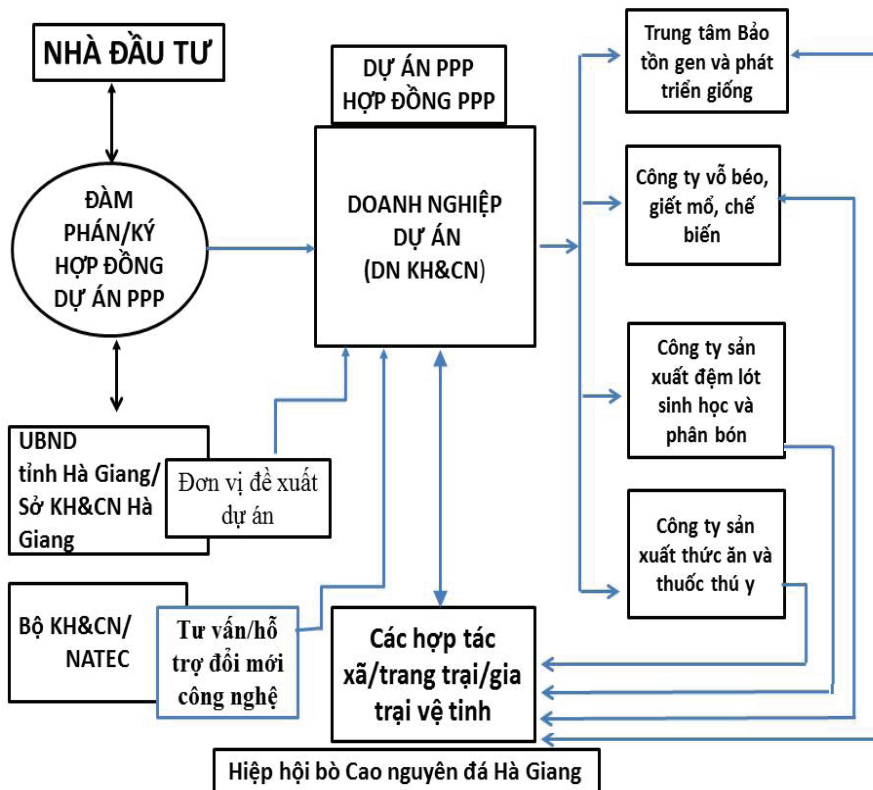
đồng/năm để thực hiện các hoạt động phát triển công nghệ thuộc Dự án. Trung tâm này hoạt động với cơ chế hợp tác công tư (PPP).

Cơ chế chính sách

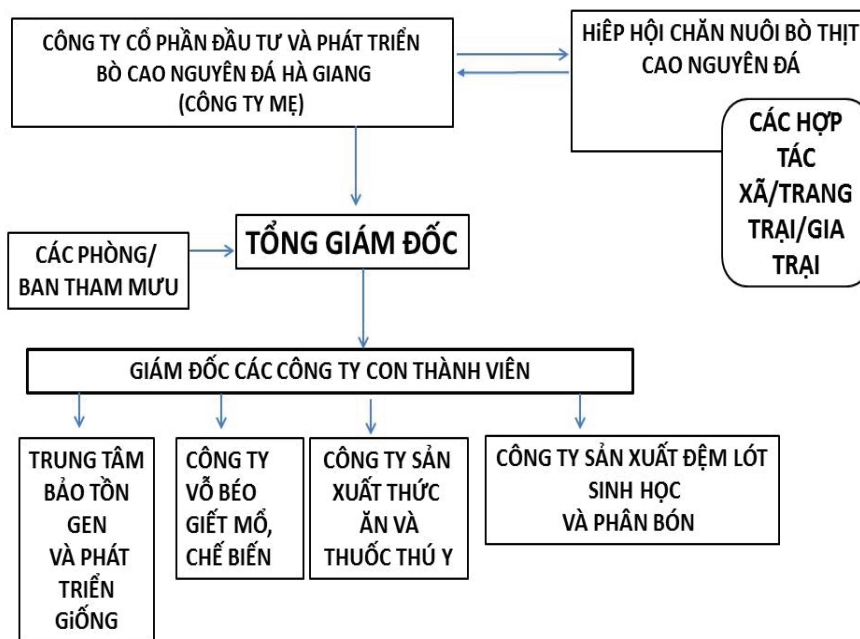
Các chính sách hỗ trợ đặc thù của Nhà nước cần phải được thực hiện đồng bộ và triệt để, như Nghị định 210/2013/NĐ-CP ngày 19/12/2013 của Chính phủ về chính sách khuyến khích doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn; Thông tư 05/2014/TT-BKHĐT ngày 30/9/2014 của Bộ Kế hoạch và Đầu tư hướng dẫn thực hiện Nghị định 210/2013/NĐ-CP; Quyết định số 50/2014/QĐ-TTg ngày 4/9/2014 của Thủ tướng Chính phủ về chính sách hỗ trợ nâng cao hiệu quả chăn nuôi nông hộ giai đoạn 2015-2020; Thông tư số 11/TT-BKH&CN ngày 11/8/2017 của Bộ KH&CN quy định quản lý thực hiện Đề án “Thí điểm cơ chế đối tác công tư đồng tài trợ thực hiện nhiệm vụ KH&CN”. Bên cạnh đó cần ban hành thêm các chính sách mới về bảo hiểm vật nuôi, trong đó có con bò với mức hỗ trợ mua bảo hiểm có thể đến 100% cho người dân, hợp tác xã và doanh nghiệp dự án.

Mô hình quản lý và phân chia lợi ích

Doanh nghiệp phải đóng vai trò “dẫn dắt” trong chuỗi giá trị. Trong mô hình này doanh nghiệp của Dự án phải đứng vai trò chủ đạo triển khai Dự án, tham gia trong tất cả các khâu của chuỗi giá trị, cùng với sự hỗ trợ tích cực của Bộ KH&CN và tỉnh Hà Giang (như hình 1).

Hình 1. Sơ đồ hoạt động của Dự án theo hình thức đối tác công tư (PPP).

Hình 2. Sơ đồ tổ chức bộ máy của doanh nghiệp dự án công tư (PPP).

Doanh nghiệp dự án sẽ được hình thành với mô hình liên kết công ty mẹ - công ty con, liên kết chặt chẽ và hạch toán độc lập và liên kết với hệ thống hợp tác xã vệ tinh (hình 2). Về phía Nhà nước, sẽ tham gia vào Dự án ở khâu bảo tồn và phát triển nguồn gen, tài sản trí tuệ hình thành từ quá trình nghiên cứu, kết quả nghiên cứu, dây chuyền thiết bị, thí nghiệm, con giống cho nghiên cứu được đầu tư ban đầu. Phần vốn công chiếm khoảng 30%, phần vốn còn lại chiếm 70% sẽ do các nhà đầu tư, doanh nghiệp đóng góp.

Khi được triển khai, đây sẽ là dự án đầu tư KH&CN đầu tiên được thực hiện theo hình thức PPP. Có thể nói, việc thực hiện dự án là hết sức khó khăn. Tuy nhiên, dưới sự lãnh đạo của Đảng, Chính phủ, cách đây 50 năm kỳ tích “Con đường hạnh phúc” vượt Cao nguyên đá Đồng Văn đã thành công. Con đường hạnh phúc đã làm nên mạch máu lưu thông đưa Cao nguyên đá thay da đổi thịt, đưa ánh sáng đến với từng người dân. Với tinh thần đó, cần phải tiếp bước xây dựng “con đường hạnh phúc” bằng những tri thức khoa học, công nghệ mới, sáng tạo ra các sản phẩm mới, tạo ra thương hiệu mới để làm nên kỳ tích mới của thế hệ mới tại Công viên địa chất toàn cầu - Cao nguyên đá Đồng Văn ✍